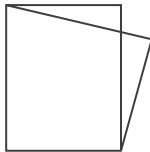

Hårdknuder som vejen frem

Hvordan journalistikkens fremtid ligger i fagets nødvendige og uløselige opgaver

Ejvind Hansen, docent, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole (DMJX)

Journalistikken som profession har en århundreder lang tradition bag sig, der siden midten af 1800-tallet gennem betegnelsen “den fjerde statsmagt” dertil er koblet ind som en mulighedsbetingelse for det repræsentative demokrati. Problemet er imidlertid, at demokrati er et grundlæggende diskuterbart begreb, og derfor kan det være vanskeligt at nå til enighed om, hvilke standarder for kvalitet man skal fokusere på. Journalisters opgaver er grundlæggende forskellige, alt efter om det demokratiske ideal (fx) er proceduraldemokratisk, konkurrence-demokratisk eller deliberativt. Ethvert konkret journalistisk produkt kan kritiseres ud fra forskellige idealer og vil derfor altid fremstå som utilfredsstillende. Dette er en hårdknude, som

journalister ikke kan komme ud af, vel at mærke en hårdknude, der er udtryk for, at vi vedvarende forhandler den demokratiske forståelse og derved holder den demokratiske horisont åben. I denne artikel vil jeg gennem en læsning af Hartmut Rosa og Jacques Derrida argumentere for, at det netop er hårdknuderne, der forlener journalistikken med dens værdi. Journalister skal naturligvis producere indhold, der resonerer med borgerne, men de underliggende hårdknuder forhindrer, at journalisternes arbejde kan effektiviseres til et niveau, hvor kunstige intelligenser kan overtage opgaven, uden at en demokratisk værdi går tabt. Jeg vil argumentere for, at journalister skal lære at elske de professionelle hårdknuder, fordi det er her, faget finder sin energi og sin legitimitet.

Hårdknuder som vejen frem. Hvordan journalistikkens fremtid ligger i fagets nødvendige og uløselige opgaver.

Journalistik som profession udspiller sig i et spændingsfelt mellem på den ene side at respondere på en række umiddelbare (og ofte kommercielt indløselige) behov hos brugerne, samtidig med at **der er en tradition for at tænke professionen ind i en række demokratiske opgaver.**

Denne artikel handler om hårdknuder i journalistikken, og hvordan hårdknuder er uløseligt knyttede til nogle særlige demokratiske opgaver, som er en del af journalistikken. Jeg vil gennem en læsning af Hartmut Rosa og Jacques Derridas tanker om resonans og aporier argumentere for, at en effektivisering af journalistikken har sin pris, idet det risikerer at blive usynligt, hvordan den journalistiske fejlbarlighed, der grunder i nogle grundlæggende hårdknuder (nødvendige opgaver, der ikke kan løses tilfredsstillende) er en forudsætning for at holde den demokratiske samtalehorisont åben. At det er de grundlæggende hårdknuder, der åbner forskellige veje, ad hvilke den samtalemæssige resonans mellem subjekt og omverden kan blive relevant.

Journalistik som profession udspiller sig i et spændingsfelt mellem på den ene side at respondere på en række umiddelbare (og ofte kommercielt indløselige) behov hos brugerne, samtidig med at der er en tradition for at tænke professionen ind i en række demokratiske opgaver. Journalister tænkes derfor ofte som repræsentanter for den “fjerde statsmagt” (Hampton, 2010; Hansen, 2013).

Den stærke kobling til demokratiet har afgørende betydning for synet på, hvad der opfattes som god journalistik, og har også historisk haft afgørende betydning for tildeling af særlige rettigheder til medier og journalister (Schultz, 1998). Da “demokrati” imidlertid samtidig er et grundlæggende diskuterbart begreb (Gallie, 1956), bliver værdier for den

gode journalistik også diskuterbare. Der er således stor forskel på, hvad der betragtes som god journalistik, alt efter om man tænker demokratiet (fx) ud fra et proceduraldemokratisk, konkurrencedemokratisk eller deliberativt ideal (Strömbäck, 2005).

På tværs af sådanne uenigheder om, hvad god journalistisk kvalitet vil sige, er det nok muligt at formulere visse tværgående idealer. I Danmark har vi fx det presseetiske regelsæt, som handler om, at journalister skal fokusere på at formidle sandheden så korrekt som muligt, samtidig med at man undgår uberettiget krænkelser af borgere i forbindelse med research og offentliggørelse. Og at man ikke lader sig påvirke af usaglige hensyn ved at tilbageholde væsentlige informationer (*Retningslinjer for god presseskik*,

2023). Langt de fleste journalister vil også tilslutte sig et ideal om, at dækningen skal have en grad af (tilstræbt) objektivitet eller fairness over sig (Bjerg, 2009; Hanitzsch, 2021; Jønch-Clausen & Lyngbye, 2007; Lyngbye, 2008). Det internationale *Ethical Journalism Network* opsummerer etikken i fem hovedpunkter:

(1) Truth & Accuracy; (2) Independence; (3) Fairness and Impartiality; (4) Humanity; (5) Accountability (*Our five core principles of ethical journalism*, u.å.).

Fra et filosofisk perspektiv er den åbenlyse indvending imod den slags idealer, at de alle er forholdsvis åbne for forskellige fortolkninger og praksisformer. Hvilke sandheder skal journalister opsøge? Uafhængighed af hvad/hvem? Fairness med henblik på hvad? Skal man være upartiske over for alt? Og hvordan ansvarlig?

Disse spørgsmål er ikke blot filosofiske, de får hurtig meget konkrete implikationer i journalistisk praksis. Hvad gør man fx, hvis man skal dække et valg, hvor den ene part lyver meget? En løsning blandt journalister har været at indføre faktatjek, men dermed følger en risiko for at blive klandret for en biased behandling af den ene part.¹

Samtidig med at journalistiske idealer således grundlæggende er åbne for fortolkning, gælder det, at de fleste journalister arbejder på medier i en skarp konkurrencesituation, og i de senere år har man set store nedskæringer på medierne,² samtidig med at de samme medier naturligt har et ønske om ikke at skrue ned for produktionen, hvorved

journalisterne udfordres på en forventet øget produktivitet.³ Med fremkomsten af generative AI-teknologier ser mange medier en mulighed for at øge effektiviteten ad den vej (Caswell, 2023; Newman & Cherubini, 2025, s. 31).

En øget effektivitet i det journalistiske arbejde kan naturligvis umiddelbart lyde attraktivt. Hartmut Rosa har imidlertid advaret imod, at effektivitetspres kan være med til at ensrette og udtynde antallet af parametre, som man orienterer sig efter, når man forstår sin egen position i verden. Hvor Rosa imidlertid foreslår at analysere det problematiske i situationen ved at fokusere på en udtynning af resonansforhold, vil jeg i denne artikel foreslå, at professionelle hårdknuder, dvs. professionelle problematikker, hvor det netop ikke synes muligt at opnå en resonant relation mellem den professionelle og dennes omverden, kan rumme en invitation til at tænke over kilden til, at professionen opfattes som påtrængende. Journalister skal naturligvis producere indhold, der resonerer (i bred forstand) med modtagerne. Uden en sådan resonans vil deres arbejde ikke have demokratisk betydning. Men journalisternes arbejdes betydning kan ikke udtømmes med denne resonans. Et vigtigt aspekt af journalisternes arbejde ligger i, at modtagerne støder sig på det på en måde, der medfører protest og kritik af arbejdet – fordi det inviterer borgerne til at reflektere over, og diskutere med andre, hvad ordentlig demokratisk repræsentation vil sige, hvorved opmærksomheden på demokratiets diskuterbarhed bliver holdt levende.

Effektivitet som tab af resonans
At journalister er udsat for et effektiviseringspres er ikke særegent for professionen. Hartmut Rosa har bygget en kritisk teori op omkring analysen af, hvordan det moderne samfund generelt rummer et pres i retning af tidslig acceleration (fx i Rosa, 2010, 2016).

I analysen af hvordan denne acceleration er et problem, rækker Rosa tilbage til et kernebegreb i den kritiske teori – begrebet om fremmedgørelse. Begrebet om fremmedgørelse har i filosofiens historie haft mange forskellige betydninger. I analysen af accelerationssamfundet foreslår Rosa i første omgang at tænke fremmedgørelse som et liv, der ikke er i overensstemmelse med, hvordan subjektet egentlig ønsker det (Rosa, 2010, s. 82).

I senere formuleringer går han imidlertid væk fra denne forståelse af fremmedgørelsen, idet den forudsætter klare skillelinjer mellem det agerende subjekt og den verden, som det retter sig mod. Han påpeger her, at man skal passe på med at tænke fremmedgørelse for ensidigt som en opposition til det autonome subjekt (Rosa, 2016, s. 302). I stedet foreslår han, at vi forstår fremmedgørelsen som et tab af “resonans”, eller resonans, der bliver fjendtlig:

Fremmedgørelse betegner [...] en tilstand, hvor man ganske vist *har* relationer [...], men hvor disse er blevet én ligegyldige, betydningsløse eller sågar modbydelige [...]. De *siger os ikke noget mere, de står stumme og/eller truende over for os*. (Rosa, 2024, s. 208 – kursiv i originalen).⁴

Hårdknuder som vejen frem. Hvordan journalistikkens fremtid ligger i fagets nødvendige og uløselige opgaver.

Journalister skal naturligvis producere indhold, der resonerer (i bred forstand) med modtagerne, uden en sådan resonans vil deres arbejde ikke have **demokratisk betydning**.

Rosa kobler her fremmedgørelsen sammen med sin analyse af, hvordan mennesket lever resonant i verden, en resonans, der både konstituerer, hvad det vil sige at være et subjekt i verden, og hertil også former, hvad det vil sige at leve et godt liv.

Begrebet om resonans er komplekst i Rosas analyser, og det er ikke nødvendigt at få alle detaljerne med her, men grundlæggende italesætter han resonansen som en subjektiv åbenhed (Rosa, 2016, s. 66-67), det er en dobbeltrettet kontaktflade mellem subjektet og verden, hvor subjektet og objektet gensidigt bliver påvirket og påvirker hinanden, hvor subjektet billedlig talt bliver bragt i sving og inviteret til aktivt at forholde sig meningsfuldt til verden og herigennem at respondere på denne svingen (Rosa, 2016, s. 281-298).

Resonansen er i udgangspunktet et musikalsk fænomen, der handler om, at eksisterende lyde kan ramme nye lydgivere, og hvis der er resonans, vil de nye lydgivere begynde at svinge med og herigennem påvirke den samlede lyd. Men hvor resonansen i musikken er påtvunget, understreger Rosa, at det i menneskelig resonans er åbent, hvordan den enkelte reagerer på de resonante relationer (Rosa, 2016, s. 282). Resonanserfaringer

optræder, hvor subjekter kommer i berøring med noget i verden, som for dem repræsenterer en uafhængig værdikilde, som møder dem som *slet og ret* vigtigt og værdifuldt og *angår dem*. (Rosa, 2024, s. 198 – kursiv i originalen).⁵

Grundlæggende handler resonante forhold dermed om, at verden angår én som meningsfuld, vigtig og værdifuld.

Rosa bruger helt eksplicit analyserne af resonans både deskriptivt og normativt (Rosa, 2016, fx s. 293-294 + 747), og derfor kan han også hævde, at det er et ulykkeligt, dårligt, liv, hvis resonansakserne i verden er stumme; det er en god ting, hvis man har “åbne, vibrerende, åndende resonansakser” (Rosa, 2024, s. 19)⁶.

Rosa er imidlertid samtidig meget bevidst om, at man ikke kan lave en direkte sammenhæng mellem, at jo mere resonans der er mellem verden og subjektet, des bedre. En absolut resonans mellem subjektet og verden er hverken mulig eller ønskelig (Rosa, 2016, s. 294-295). Han anerkender, at man kan skelne mellem gode og dårlige former for resonans (Rosa, 2016, s. 72-73 + 283), selvom han her foretrækker at skelne mellem resonante verdensforhold og frastødende (repulsive) eller stumme verdensforhold (Rosa, 2016, s. 292).

Acceleration medfører med andre ord en ensretning af resonansen, hvorved store dele af verden bliver bragt til tavshed.

I forhold til kritikken af accelerations-samfundet bliver Rosas pointe, at accelerationen tendentielt fører til resonansblokade (Rosa, 2016, s. 294). Jo mere vi udsættes for pres på bestemte parametre i samfundet, des mere vil vi fokusere netop på at respondere på dette pres, hvilket vil føre til, at vi holder op med at være resonante over for andre aspekter i verden. Acceleration medfører med andre ord en ensretning af resonansen, hvorved store dele af verden bliver bragt til tavshed.

Rosa er bevidst om, at nogle gange kan sådanne stumme verdensforhold godt skabe rum for andre former for resonans (Rosa, 2016, s. 733). Ligesom han også påpeger, i en diskussion af senmoderni-sterne (herunder Derridas) skepsis over for identitet og integrationsbestræbelser, at des mere resonant et forhold man har til en anden, des stærkere vil man kunne indgå i kritiske forhold til hinanden (Rosa, 2016, s. 326). Men grundlæggende er det hans påstand, at vi som mennesker

har et behov for resonans (Rosa, 2016, s. 293), og heraf følger ”det modernes grundangst for verdens forstummen” (Rosa, 2024, s. 508; 2016, s. 739). Ved-varende spærring af resonans betragtes derfor grundlæggende som ødelæg-gende.

At Rosas accelerationsanalyse kan bruges til at udpege noget patologisk i journalistikkens nuværende situation, er åbenlyst. En profession, der er dybt indlejret i stærke fortællinger om at være en forudsætning for en offentlig samtale med demokratiske kvaliteter, samtidig med at den er udfordret af et kommercielt pres på at arbejde effektivt, producere meget, er åbenlyst under pres.⁷ Jeg har i flere sammenhænge argumenteret for, at det bestemt kunne være en hjælp, hvis der i den journalistiske praksis blev en større bevidsthed om værdien i at nuancere og mangfoldiggøre borgernes bevidsthed om verdens kompleksitet – i Rosas vokabular: at det kunne være

en samfundsmæssig gevinst, hvis journalister selv var bevidste om den ensretning, der ligger i den offentlige samtale. Hvis en sådan bevidsthed også gav anledning til at invitere borgerne til en lignende bevidsthed, ville det være en demokratisk gevinst (se fx Hansen, 2011, 2013, 2014, 2015, 2021, 2024a).

Jeg vil imidlertid i næste sektion argumentere for, at der ligger en latent snæverhed i Rosas analyse. Selvom man visse steder i Rosas analyse finder en påpegning af værdien af tavse verdensrelationer (fx Rosa, 2016, s. 111 + 197-198 + 203 + 733), er Rosas analyse af, hvordan principielle hårdknuder i sig selv kan rumme en værdifuld invitation til at forstå konkrete professioners rolle, underkompleks. Ligesom Rosa påpeger det problematiske i at reducere det meningsfulde (ikke-fremmedgjorte) liv til at handle om autonomi, vil jeg i den følgende sektion gennem en læsning af Derridas analyser af ”aporier” argumentere for, at resonansanalyserne

Hårdknuder som vejen frem. Hvordan journalistikkens fremtid ligger i fagets nødvendige og uløselige opgaver.

har en svaghed i forhold til forhold i verden, der grundlæggende undslår sig resonans.

Hårdknuders betydning for samfundet
I refleksioner over professioners betydning er vi ofte nødt til at undersøge samfundsmæssige aporier (eller hårdknuder), som ikke kan opløses, men som alligevel er nødt til at blive håndteret. Igennem den følgende analyse vil jeg vise, at nogle af de resonansakser, der presser sig på for sådanne professioner, udspringer af grundlæggende aporier, der ikke kan opløses og derfor nødvendigvis kun håndteres på ufuldstændig vis.

Resonansakserne er i sådanne tilfælde et produkt af forhold i verden, der helt grundlæggende ikke tilbyder en resonant relation, men hvor vi alligevel er nødt til at give det et forsøg. Lige gyldig hvordan vi forsøger at håndtere aporierne, svinger de ikke (eller i hvert fald kun delvist) med. Samtidig er det netop disse aporier, der giver disse professioner deres betydning. I fremstillingen af denne problematik vil jeg vende mig til Derridas analyser af aporiens funktion i samfundet. Disse analyser formuleres særligt i midten af 1990’erne i forbindelse med nogle af de mere politiske skrifter (Derrida, 1993, 1994a, 1994b).

I 1992 deltager Derrida i en konference, hvor han holder et foredrag, der i en revideret og udvidet udgave udgives som *Apories: mourir, s’attendre aux “limites de la vérité”* (Derrida, 1996). Bogen er en refleksion over dødens rolle som et forhold i kulturen og samfundet. For at reflektere over døden foreslår han at kigge på døden som en apori:

For at undersøge disse spørgsmål har jeg været nødt til at beskæftige mig med passage og ikke-passage, med *aporien* generelt ... (Derrida, 1996, s. 1 – kursiv i originalen, forfatterens oversættelse).⁸

Umiddelbart er det oplagt at forstå døden som en grænse for livet og samfundet, men Derrida vil se på, hvordan døden er en del af livet og samfundet. Døden er umiddelbart et sted, hvor alt stopper. Som sådan er døden part i livet, noget, der sætter ting i gang. Døden er en ”non-passage”, der åbner for en ”passage”. I analysen af dødens rolle i livet påpeger Derrida, at døden netop spiller en rolle som noget, vi grundlæggende ikke kan få hold på, men som vi alligevel er nødt til at forholde os til. Døden er i eksistentiel forstand ophøret af muligheder. Som sådan overskrider døden tænkningens rækkevidde, samtidig med at det ikke er en mulighed for os at ignorere døden.

Derrida går så langt som til at hævde, at kultur helt generelt kan tænkes som en måde at forholde sig til døden som apori:

kulturen selv, kulturen generelt, er i sin essens, først og fremmest, man kunne endda sige *a priori*, en dødens kultur. (Derrida, 1996, s. 83 – kursiv i originalen, forfatterens oversættelse).⁹

Når vi i Vesten har indrettet et naturvidenskabeligt orienteret sundhedsvæsen, er det én måde at have døds-kultur på (døden som noget vi vil undgå). Religiøse forestillinger om guder, verdens skabelse, efterlivet er en anden måde at have døds-kultur på (døden som havende en betydning udover det nærværende liv).

Dødens aporetiske karakter af at være uendeligt påtrængende og uafgørbar tilfører døden en grundlæggende åbenhed, som netop er årsagen til kulturel diversitet:

en aporiens ”logik” har, i så lang tid, regelmæssigt påtvunget sig mig: ikke for at betyde en paralysering eller blindgyde, men netop det, man må udholde, for at en beslutning, et ansvar, en begivenhed eller gæstfrihed, en gave, kan være mulige. (Derrida, 1996, s. 1, forfatterens oversættelse).¹⁰

Dødens aporetiske struktur gør den uberegnelig, vi kan ikke blive færdig med den, men vi er nødt til at forholde os til den. Derfor er vi nødt til at tage ansvar for den. I bund og grund bliver det en *beslutning* (som ikke kommer af sig selv gennem rationelle overvejelser), hvordan vi mener bedst at håndtere livet. En beslutning, der grundlæggende vil hvile på et utilstrækkeligt grundlag, og som vi derfor selv må tage ansvaret for.¹¹

I det følgende vil jeg vise, at det kan være gavnligt at overføre Derridas analyser af aporierne i samfundet til en analyse af den journalistiske profession. Her er det afgørende, at døden ikke er det eneste aporetiske forhold i Derridas analyser. I bogen fra 1996 nævner han, at kærlighed, venskab, gaven, den anden og vidnesbyrd er aporetiske (Derrida, 1996, s. 2). I andre værker har han analyseret retfærdigheden som aporetisk (Derrida, 1993, 1994a, 1994b). Jeg vil i næste sektion argumentere for, at den journalistiske profession ved at være indfældet i demokratiske idealer, der peger i modstridende retninger, har en aporetisk hårdknudestruktur. En struktur, der på den ene side forhindrer

Volden består i, at noget bringes til tavshed, for at noget kan bringes frem i lyset, en struktur, der går igen i sprogets virkemåde, hvor man også bringer noget frem i lyset på bekostning af andre forhold, der holdes tilbage.

et tilfredsstillende resonant forhold til modtagerne, men som på den anden side netop derfor forlener journalistikken med en vigtig demokratibefordrende opgave om at holde den demokratiske horisont åben.

Hårdknuders betydning for den journalistiske profession
I *Force de loi* (1994) giver Derrida tre bud på, hvordan normativ evaluering af konkrete praksisser er aporetisk funderet: (1) Epoché af reglen; (2) Det uafgørliges spøgelse; (3) Den uopsættelighed, der spærrer videnshorisonten (Derrida, 1994a, s. 50-60). Af pladshensyn vil jeg i det følgende fokusere på den anden apori og argumentere for, at journalistikken er grundet i, og dermed ramt af, det “uafgørliges spøgelse” på mindst tre måder.

Det “uafgørliges spøgelse” handler om at være sat i en situation, hvor der skal

træffes beslutninger/foretages valg, men hvor der ikke kan skabes et udtømmende legitimt grundlag at gøre det på. Ethvert valg vil derfor være problematisk, men er alligevel nødvendigt. Man er tvunget til at træffe et valg, noget skal gøres, men lige meget hvordan valget foretages, reducerer man problematikken på en måde, der ikke er udtømmende begrundelse for:

Ingen retfærdighed udøves [...] uden en afgørelse, som skærer igennem. (Derrida, 2007, s. 238).

Når retfærdigheden får konsekvenser, sker det gennem afgørelser, hvor nogle hensyn tilgodeses på bekostning af andre. Men ingen regel kan udtømmende afgøre, hvilke hensyn der bør nyde fremme. Derfor er afgørelsen ansvars-pådragende. Samtidig kan vi imidlertid også kun få retfærdigheden ved at begå vold mod den virkelighed, som vi håndterer:

Der er her en tavshed indmuret i den funderende akts voldsstruktur. Indmuret, afsondret, fordi denne tavshed ikke er uden for sproget. (Derrida, 2007, s. 220).

Vi kan med andre ord kun få det gode gennem en voldelig handling, der grundlægger. Volden består i, at noget bringes til tavshed, for at noget kan bringes frem i lyset, en struktur, der går igen i sprogets virkemåde, hvor man også bringer noget frem i lyset på bekostning af andre forhold, der holdes tilbage.

Med denne pointe in mente er det oplagt at overveje, om en profession som journalistikken også er aporetisk funderet, om den grundlæggende diskuterbarhed, som blev skitseret i starten af artiklen, hænger sammen med, at journalistikken (gennem sin tilknytning til demokratiske idealer) er aporetisk funderet.

Man skal nok være varsom med at give en udtømmende liste over, hvilke aporier der ligger til grund for journalistikken

Hårdknuder som vejen frem. Hvordan journalistikkens fremtid ligger i fagets nødvendige og uløselige opgaver.

– også fordi man kan have forskellige ideer om, hvordan journalistikkens væsen helt præcist skal beskrives. Ikke desto mindre kan man med udgangspunkt i journalistikkens rolle som offentlighedsprofessionel sige, at journalistikken er indfældet i mindst tre kommunikativt begrundede aporier.

(1) *Hvilke aspekter ved verden skal bringes frem i lyset, og hvilke skal stilles i skyggen* (Hansen, 2013)? Jeg har i andre sammenhænge (Hansen, 2024a, 2024b, 2026) argumenteret for, at sprogets evne til at italesætte forhold i verden bygger på underliggende strukturer af tavshed. Sproget bringer frem i lyset ved at lade andre forhold træde tilbage i skyggen. Det er netop dette, Derrida citatet ovenfor påpeger. Når journalister producerer journalistiske produkter, er de nødt til at træffe valg på vegne af deres modtagere om, hvad der er relevant, hvilke aspekter af virkeligheden modtagerne har brug for at vide noget om. Et sådant valg er uomgængeligt, men det er også klart, at det grundlæggende er uafgørbart, hvornår journalisten træffer det rigtige valg på modtagernes vegne. Hvilke kriterier for relevans er de relevante? Man vil her være nødt til at navigere mellem brugernes eller journalistens subjektive præferencer, kulturelle normer og/eller objektive kriterier. I et demokratisk samfund er pointen imidlertid netop, at det ikke på forhånd er givet, hvilke aspekter ved verden der er relevante. Man er som journalist delvist nødt til at tage valget på vegne af brugeren, men det er et åbent spørgsmål, om valget har demokratisk legitimitet.

(2) *Hvilke samtaler/dialoger/debatter skal have opmærksomhed på bekostning af andre tilsvarende?* Med fremkomsten af mere interaktivt konstruerede medier har det været diskuteret, om journalistikken også kan have et ansvar i forhold til at facilitere og moderere dialog (Hansen, 2011, 2014, 2015, 2024). Lige meget hvordan man stiller sig i den diskussion, peger det i hvert fald på en aporetisk opgave omkring, hvem vi skal høre på bekostning af andre – hvilke samtaler der skal nyde fremme på bekostning af samtaler, vi så ikke hører om.

(3) *Hvilke former for magt skal fremmes på bekostning af andre?* I snæver forlængelse af de to forudgående, og med tråde ind i diskurs- og framing-teorierne, følger, at omtale af bestemte afspekter og debatter, iklædt forskellige diskurser, nødvendigvis tapper ind i magtforhold i samfundet (Entman, 1993, 2010; Fairclough, 1992, 2013, 2015; Gramsci, 1971; Laclau & Mouffe, 2001). Hver gang journalister forsøger at kommunikere omkring noget, der foregår i samfundet, vil man befordre visse magtforhold på bekostning af andre. Dette strider åbenlyst mod journalisters interne norm om at tilstræbe neutralitet og udfordrer også idealet om fairness.

Disse aporier kan naturligvis alle sammen håndteres. Vi uddanner journalister til at håndtere udfordringerne og forstå, hvordan journalistik består af til- og fravalg, og så gælder det om at håndtere dette på en måde, der stemmer overens med de faglige standarder. Pointen er imidlertid også, at for ingen af dem er det muligt at udvikle et entydigt regelsæt,

som entydigt giver praktiserende journalister handlingsanvisninger i konkrete situationer.

Samtidig er aporierne årsagen til, at journalisters arbejde er påtrængende for borgerne, for borgerne er afhængige af at blive fortløbende orienteret om, hvad det er for en verden, de lever i, hvis de skal kunne agere kompetent både i deres almindelige liv og naturligvis også i forbindelse med demokratiske handlinger. De hensyn, som konflikter i de journalistiske valg, er alle påtrængende. Subjektive præferencer, kulturelle normer og objektive kriterier, der kan fortolkes forskelligt, alt efter om det demokratiske ideal er proceduralt, konkurrencedemokratisk eller deliberativt, er vigtige, samtidig med at de også umuliggør journalistiske løsninger, der resonerer uproblematisk. En fortløbende og reflekteret håndtering af denne umulighed er en af årsagerne til, at journalistisk professionalismisme er vigtigt i demokratiske samfund. Dels naturligvis for at få en nogenlunde pluralistisk og mangfoldig dækning af virkeligheden. Dels fordi diskussionen af journalisternes fejlbarlighed er med til at minde os alle om demokratiernes grundlæggende diskutérbarhed.

Filosoffer skaber plads til bøl
Det sidste er en afgørende pointe i en tid, hvor den journalistiske selvforståelse udfordres af fremkomsten af offentligt tilgængelige AI-teknologier, der på baggrund af enorme mængder af data kan fremstille tilgængelige opsummeringer, der på mange måder kan konkurrere med produkter skabt af journalister. I en sådan grad, at medier i forskellig grad

Det bliver for let at lave “journalistisk” arbejde, fordi **hårdknuderne forsvinder fra vores bevidsthed**, selvom de stadig ligger funderende til grund for AI-produkternes selektion. Og dermed bliver det også ligegyldigt.

indarbejder disse som erstatning for journalistiske medarbejdere (Caswell, 2023; Newman & Cherubini, 2025).

Hvis vi udelukkende tænker journalistikken i resonansterner, risikerer vi at overse den egentlige relevans af den journalistiske profession. Det vil naturligvis være en grov forenkling at reducere Rosas ræsonansanalyser til analyser af behovstilfredsstillelse. Ikke desto mindre savner jeg i Rosas analyser en større bevidsthed om, hvordan resonans forudsætter en bagvedliggende tavshed. En tavshed, der medfører, at relationen mellem subjekt og omverden ikke blot er larm og støj, men et dynamisk spændingsforhold mellem dissonans og konsonans, en tavshed, der kalder specifikke verdensrelationer frem som de relevante, en tavshed, der med Derridas ord udgør en funderende voldsstruktur, hvor noget vinder frem, ved at andet holdes i baggrunden.

Det er nok for tidligt at konkludere, om generative AI-teknologier kommer til endegyldigt at overtage de opgaver, som journalister varetager i dag. Pointen er imidlertid, at også AI-fremstillede produkter udspringer af aporetiske hårdknuder, hvor der ligger til- og fravalg af relevant information, interaktion og magt til grund. AI-produkterne vil også skulle fokusere på bestemte aspekter ved verden, bestemte samtaler vil blive fremført, magtrelationer skal balanceres. Risikoen ved at udlicitere løsningen af opgaven til algoritmer, som vi måske knap nok forstår, er, at diskussionen af, om produkterne repræsenterer en hensigtsmæssig løsning af aporierne, risikerer at forsvinde. Den største risiko ved den situation er, at vi mister blikket for aporiernes påtrængende virkelighed. Det bliver for let at lave “journalistisk” arbejde, fordi hårdknuderne forsvinder fra vores bevidsthed, selvom de stadig ligger funderende til grund for

AI-produkternes selektion. Og dermed bliver det også ligegyldigt.

Et samfund, hvor borgerne får en opfattelse af, at journalistisk arbejde er ligegyldigt, er farligt i forhold til at kunne fastholde et demokrati, hvor borgerne faktisk har mulighed for at vurdere, om magthaverne varetager deres interesser på bedst mulig vis. Derfor har vi brug for, at filosoffer minder journalister om, at det er et åbent spørgsmål, hvilke former for resonans vi burde forholde os til. Hvis dét spørgsmål holdes åbent, bliver journalister nødt til vedvarende at udvikle deres fag, således at nye former for resonans kan blive afdækket og udviklet, hvorved vi som borgere kan blive forstyrret på nye måder til at blive mere kompetente.

Hårdknuder som vejen frem. Hvordan journalistikkens fremtid ligger i fagets nødvendige og uløselige opgaver.

REFERENCER

Bjerg, L. (2009). *Den gode journalist: Etik, værdier og kvalitet i journalistik*. Ajour.

Bro, P., Jørgensen, S.S., Andersen, K. & Møllerup, J. (2016). *Mediernes Tilstandsrapport 2016*. Den Danske Publicistklub & Center for Journalistik, Syddansk Universitet. https://www.sdu.dk/-/media/files/om_sdu/institutter/statskundskab/journalistik/mediernes-tilstandsrapport+2016.pdf

Caswell, D. (2023, 19. september). *AI and journalism: What’s next?* Reuters Institute for the Study of Journalism. <https://ethicaljournalismnetwork.org/who-we-are>

Derrida, J. (1993). *Spectres de Marx: L’état de la dette, le travail du deuil et la nouvelle Internationale*. Galilée.

Derrida, J. (1994a). *Force de loi: Le “Fondement mystique de l’autorité”*. Galilée.

Derrida, J. (1994b). *Politiques de l’amitié. Suivi de L’oreille de Heidegger*. Galilée.

Derrida, J. (1996). *Apories: Mourir, s’attendre aux “limites de la vérité”*. Galilée.

Derrida, J. (2007). Lovkraft – Autoritetens mystiske fundament (R. Reitan, overs.). I K.-M. Simonsen, H. Porsdam & H.S. Nielsen (red.), *Lov og litteratur* (s. 213-248). Aarhus Universitetsforlag.

Entman, R.M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

Entman, R.M. (2010). Media framing biases and political power: Explaining slant in news of Campaign 2008. *Journalism*, 11(4), 389-408. <https://doi.org/10.1177/1464884910367587>

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Polity Press.

Fairclough, N. (2013). *Critical Discourse Analysis: The critical study of language* (2. udg., [Nachdr.]). Routledge.

Fairclough, N. (2015). *Language and power* (3. udg.). Routledge, Taylor & Francis Group.

Gallie, W.B. (1956). IX.—Essentially Contested Concepts. *Proceedings of the Aristotelian Society*, 56(1), 167-198. <https://doi.org/10.1093/aristotelian/56.1.167>

Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks* (Q. Hoare & G.N. Smith, red.). Lawrence and Wishart.

Hampton, M. (2010). The Fourth Estate Ideal in Journalism History. I S. Allan (red.), *The Routledge Companion to News and Journalism* (s. 3-12). Routledge.

Hanitzsch, T. (2021). Journalism Culture and Ethical Ideology. I L.T. Price, K. Sanders & W.N. Wyatt (red.), *The Routledge Companion to Journalism Ethics* (s. 45-52). Routledge.

Hansen, E. (2005). Døden som foruroligende beroligelse. I S. Brock & A. Samsø (red.), *Mens vi venter på døden* (s. 217-239). Philosophia.

Hansen, E. (2009). Aflivningen af spøgelseerne i professionerne. *Gjallerhorn*, 9.

Hansen, E. (2010). Actuvirtuality in the Internet-Mediated Political Public Sphere. I C.-Y. Lin & J. McSweeney (red.), *Representation and Contestation: Cultural Politics in a Political Century* (s. 27-46). Editions Rodopi B.V.

Hansen, E. (2011). Den dialog-udfordrende journalist. I R. Buch (red.), *Forandringens journalistik. 40 års tilbageblik* (s. 97-117). Ajour.

Hansen, E. (2013). Aporias of Digital Journalism. *Journalism – Theory, practice and criticism*, 14(5), 678-694.

Hansen, E. (2014). Can the Ethics of the Fourth Estate Persevere in a Global Age? I W. Wyatt (red.), *The Ethics of Journalism: Individual, Institutional and Cultural Influences* (s. 229-244). I.B. Tauris & Co Ltd.

Hansen, E. (2015). Journalistik som en hermeneutisk og dekonstruktiv intervention i den distribuerede offentlighed. *Journalistica – Tidsskrift for forskning i journalistik*, 1, 96-115.

Hansen, E. (2021). Hvordan tavshedens aporier driver diskursanalysen ud af balance. *Paradoks.nu*. <https://paradoks.nu/2021/09/23/hvordan-tavshedens-aporier-driver-diskursanalysen-ud-af-balance/>

Hansen, E. (2024a). Journalists Gaining Trust Through Silencing of the Self. *SATS – Northern European Journal of Philosophy*, 25(1), 49-68. <https://doi.org/10.1515/sats-2023-0002>

Hansen, E. (2024b). The Fourth Estate Operating by Means of Silencing. *Journalism – Theory, practice and criticism*, 25(1), 141-157.

Hansen, E. (2026). *The Freedom to Remain Silent. The Right to Make Qualified Contributions to the Public Sphere* (T. McTurk, overs.). Brill. <https://brill.com/display/title/70594>

Jønch-Clausen, H. & Lyngbye, L. (2007). Hvad er fairness? *Journalistica – Tidsskrift for forskning i journalistik*, 5, 91-108.

Laclau, E. & Mouffe, C. (2001). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a radical democratic politics* (2. udg.). Verso.

Lyngbye, L. (2008). Fairness ja tak – men hvordan? I T. Mylenberg & P. Bro (red.), *Et løft(e) til journalistikken* (s. 93-105). Syddansk Universitetsforlag.

Newman, N. & Cherubini, F. (2025). *Journalism and Technology. Trends and Predictions 2025* (Digital News Project). Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford. <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:098bb61b-e8fa-40ad-8059-fd6cfa4db898/files/spz50gz513>

Our five core principles of ethical journalism (u.å.). Ethical Journalism Network. Hentet 9. april 2025, fra <https://ethicaljournalismnetwork.org/who-we-are>

Retningslinjer for god presseskik (2023, 30. oktober). Pressenævnet. <https://www.pressenaevnet.dk/retningslinjer-for-god-presseskik/>

Rosa, H. (2010). *Alienation and Acceleration: Towards a critical theory of late-modern temporality*. NSU Press.

Rosa, H. (2016). *Resonanz: Eine Soziologie der Weltbeziehung*. Suhrkamp.

Schultz, J. (1998). *Reviving the Fourth Estate. Democracy, Accountability & the Media*. Cambridge University Press.

Skovsgaard, M., Dalen, A. van & Bisgaard, K. (2018). Et ædelt fag under stigende pres? Udviklingen i journalisternes professionelle idealer og deres opfattelser af det daglige arbejde som journalist 2009-2015. *Journalistica*, 12(1), 4-26. <https://doi.org/10.7146/journalistica.v12i1.105539>

Strömbäck, J. (2005). In Search of a Standard: Four models of democracy and their normative implications for journalism. *Journalism Studies*, 6(3), 331-345. <https://doi.org/10.1080/14616700500131950>

Weber, J. (2016). Teaching Fairness in Journalism: A Challenging Task. *Journalism & Mass Communication Educator*, 71(2), 163-174. <https://doi.org/10.1177/1077695815590014>

Hårdknuder som vejen frem. Hvordan journalistikkens fremtid ligger i fagets nødvendige og uløselige opgaver.

NOTER

¹ En konkret case på dette fandt fx sted under USA's præsidentvalgkamp i september 2024, hvor Donald Trump beskyldte ABC News for at manipulere debatten ved at udsætte ham for flere faktatjek end modparten Kamala Harris. <https://nyheder.tv2.dk/udland/2024-09-12-republikanere-paa-stribe-smider-trump-under-bussen-efter-forfaerdelig-tv-debat> (besøgt d. 9. april 2025).

² <https://journalisten.dk/sort-efteraar-her-har-nedskaeringerne-ramt-de-seneste-tre-maaneder/>
<https://journalisten.dk/fra-tabloid-triumf-til-digital-doedskamp-hvordan-gik-det-saa-galt-for-b-t/>
<https://journalisten.dk/festen-er-forbi-paa-ugeaviserne-de-seneste-aar-er-det-virkelig-gaaet-hurtigt/>

³ <https://journalisten.dk/134-flere-historier-8-flere-journalister/>. Se også Bro et al., 2016, s. 11.

⁴ Tysk original: Entfremdung [...] bezeichnet einen Zustand, in dem man zwar Beziehungen [...] *hat*, in dem diese einem aber gleichgültig, bedeutungslos oder sogar zuwider geworden sind [...] Sie *sagen uns nichts mehr, sie stehen uns stumm und/oder bedrohlich gegenüber*. (Rosa, 2016, s. 305 – kursiv i originalen).

⁵ Tysk original: treten dann und dort auf, wo Subjekte mit etwas in der Welt in Berührung kommen, das für sie eine unabhängige Wertquelle darstellt, das ihnen als *schlechthin* wichtig und wertvoll entgegentritt und *sie etwas angeht*. (Rosa, 2016, s. 291 – kursiv i originalen).

⁶ Tysk original: “offene, vibrierende, atmende Resonanzachsen” (Rosa, 2016, s. 26).

⁷ Bemærk dog, at undersøgelser viser, at journalister trods dette krydspres faktisk forsøger at fastholde en orientering også mod de demokratiske opgaver (Skovsgaard et al., 2018).

⁸ Fransk original: Pour traiter ces questions, il m’aura fallu traiter du passage et du non-passage, de l’*aporie* en général ...

⁹ Fransk original: la culture elle-même, la culture en général, est essentiellement, avant tout, disons même *a priori*, culture de la mort.

¹⁰ Fransk original: une “logique” de l’aporie s’est régulièrement imposée à moi, depuis si longtemps: non pour signifier la paralysie ou l’impasse mais cela même qu’il faut endurer pour qu’une décision, une responsabilité, un événement ou une hospitalité, un don soient possibles.

¹¹ En udvidet analyse af Derrida og Heideggers analyser af dødens rolle i kulturen kan findes i Hansen (2005).